

Goepfert Heinrich Robert (1800-1884)

Wybitny znawca kopalnej flory

Jego rodzina pochodziła z Nysy (Neisse). Dziadek Goepperta, z zawodu szewc i oberzysta, otworzył w tym mieście słynną Bergapotheke, a ojciec, Heinrich Goepfert, założył aptekę w Szprotawie (Sprottau), gdzie 25 lipca 1800 roku urodził mu się syn, któremu nadano imiona Heinrich Robert. Pierwsze nauki pobierał on w rodzinnym mieście, w roku 1812 rozpoczął naukę w gimnazjum w Głogowie (Glogau), zaś w latach 1813-16 był uczniem Gimnazjum św. Macieja we Wrocławiu. Nie zdawszy matury, rozpoczął naukę zawodu w aptece ojca, przez rok pracował też w aptece dziadka w Nysie.

W roku 1821, uzyskawszy świadectwo dojrzałości, rozpoczął studia na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie, dzięki przyjaźni z prof. Treviranusem, zainteresował się botaniką. Pod kierunkiem Treviranusa wykonał swoją pracę doktorską z dziedziny fizjologii roślin, „*Nonnulla de plantarum nutritione*”, jednak w roku 1824 został relegowany z uniwersytetu z powodu działalności w nielegalnej organizacji studenckiej. Udał się wówczas do Berlina i tam w styczniu 1825 uzyskał stopień doktora medycyny. Po powrocie do Wrocławia rozpoczął praktykę lekarską jako lekarz ogólny, chirurg i okulista, zaś we wrześniu 1827 roku habilitował się z botaniki i medycyny na podstawie rozprawy „*De acidi hydrocyanici vi in plantis commentatio*”.

W tym samym roku został konserwatorem Ogrodu Botanicznego, zaś w roku 1830 – nauczycielem patologii, terapii, farmakologii i sztuki wypisywania recept w Szkole Medyczno-Chirurgicznej we Wrocławiu. Jako lekarz zasłużył się miastu w roku 1831 podczas epidemii cholery. W tym samym roku został profesorem nadzwyczajnym Wydziału Medycznego Uniwersytetu Wrocławskiego, a w 1839 – profesorem zwyczajnym, wykładając zarówno dyscypliny medyczne, jak i botaniczne. W okresie pracy na Wydziale Medycznym dwukrotnie, w latach 1843/44 i 1848/49 pełnił obowiązki dziekana Wydziału Medycznego, zaś w roku 1846/47 obowiązki rektora Uniwersytetu Wrocławskiego.

W roku 1852, po odejściu Neesa von Esenbeck, przeniósł się na Wydział Filozoficzny, gdzie, objąwszy kierownictwo Ogrodu Botanicznego, Zielnika i Katedry Botaniki, poświęcił się całkowicie botanice. Do jego uczniów należeli m.in. Ferdinand Cohn, Hugo Conwentz, Adolf Engler, Gustav Wilhelm Körber, Julius Milde, Karl Gustav Stenzel i Rudolf von Uechtritz. W roku akademickim 1858/59 powierzono mu obowiązki dziekana Wydziału Filozoficznego. W roku 1853 stworzył Muzeum Botaniczne, na które udało mu się uzyskać pomieszczenia w Auditorium Chemicum, zaś w roku 1878 stworzył Muzeum Ogrodu Botanicznego. Poza roślinami włączał do zbiorów muzealnych również nasiona, owoce, korzenie, drewno w postaci przekrojów, bursztyny i okazy paleobotaniczne.

Jego działalność naukowa obejmowała prawie wszystkie dziedziny botaniki. Pierwsze jego prace dotyczyły fizjologii roślin, ponadto zajmował się też przez szereg lat dendrologią. Aż do późnej starości zachował bardzo osobisty stosunek do drzew, nie lubił, gdy ogrodnicy usiłovali piłami i nożycami korygować naturę i bardzo trudno było uzyskać jego zgodę na poważniejsze zabiegi lub wycięcie drzewa w Ogrodzie Botanicznym.

Największe uznanie przyniosły mu badania w dziedzinie paleobotaniki, za ojca której jest uważany obok Brongniarta i Sternberga. Z dobrym przyjęciem spotkała się już jego pierwsza praca w tej dziedzinie z roku 1836, poświęcona kopalnym paprociom. W roku 1840 stwierdził obecność komórek roślinnych w preparatach mikroskopowych sporządzonych z węgla kamiennego, co zakończyło definitywnie długoletnie spory dotyczące jego pochodzenia. Doświadczenia nad strukturą i pochodzeniem węgla, w których, poddając liście roślin działaniu ciśnienia i temperatury bez dostępu powietrza, uzyskiwał uwęglone w różnym stopniu substancje, przyniosły mu odznaczenia brytyjskich i holenderskich towarzystw naukowych, m.in. Medal Cotheniusa i Medal Murchisona, zaś na wystawie światowej w Paryżu w 1867 roku otrzymał złoty medal za serię fotografii ilustrujących strukturę węgla kamiennego. Poza karbonem badał też florę innych okresów geologicznych, zwłaszcza trzeciorzędowych węgla brunatnych i bursztynów.

Od roku 1830 był, nosząc przydomek „du Hamel”, członkiem Leopoldyńsko-Karolińskiej Akademii Przyrodników (Matrikel No. 1349), pełniąc w niej od roku 1863 funkcję adiunkta, a od roku 1880 – funkcję członka zarządu Sekcji Botanicznej. Od roku 1826 był aktywnym członkiem Śląskiego Towarzystwa Kultury Ojczystej, pełniąc w nim wiele funkcji, z funkcją prezesa łącznie. W roku 1875 w uznaniu zasług w kształtowaniu wrocławskich promenad i parków nadano mu honorowe obywatelstwo Wrocławia. Był dwukrotnie żonaty z córkami profesora Wilhelma Remera. Po śmierci pierwszej żony ożenił się z jej młodszą siostrą, Wilhelminą. Zmarł 18 maja 1884 roku. Pochowany został na wrocławskim cmentarzu św. Wawrzyńca. Na jego cześć m.in. Ettingshausen nadał dwom roślinom kopalnym nazwy *Alloiopteris goepperti* i *Calamitina goepperti*, a Meyer nadał kopalnemu gadowi i rybie nazwy *Lamprosauros goepperti* i *Cenchrodus goepperti*. Jego prawnuczka, urodzona w Katowicach Maria Goepfert-Mayer, prowadziła badania naukowe w Stanach Zjednoczonych i otrzymała w roku 1963 Nagrodę Nobla w dziedzinie fizyki.

Wybrane prace:

- 1835 – Die in Schlesien wildwachsenden offizinellen Pflanzen. Progr. Med.-Chirurg. Lehranstalt. Breslau.
- 1836 – Systema filicum fossilium. *Verh. Kaiserl. Leop. Carol. Acad. Naturforsch.* 22.
- 1836 – Bemerkungen über die fossile Flora Schlesiens. *Karstens Arch. f. Miner.* IX.
- 1837 – De Floribus in statu fossili: Commentatio botanica. Wratislaviae.
- 1841 – De Coniferarum structura anatomica. Wratislaviae.
- 1841 – Über die fossile Flora der Quadersandsteinformation in Schlesien. *Nova Acta Acad. Nat. Cur.* 19.
- 1841-1846 – Die Gattungen der fossilen Pflanzen vergleichen mit denen Jetztwelt. 6 H. Bonn.
- 1842 – Über die fossile Flora der Gypsformation zu Dirschel. *Nova Acta Acad. Nat. Cur.* 19.
- 1845 – Übersicht der fossilen Flora Schlesiens. W: Flora von Schlesien 2 [red. F. Wimmer]. Breslau.
- 1845 – Über der fossile Flora der mittleren Juraschichten in Oberschlesien. *Übers. Arb. Schl. Ges. f. vaterl. Cult.*
- 1846 – Zur Flora des Muschelkalks. *Ibid.*
- 1846 – Chronik alter Bäume und Sträucher in Schlesien. *Verh. Schles. Forstver.*
- 1848 – Index palaeontologicus oder Übersicht der bis jetzt bekannten fossilen Organismen I. 2 Bde. Stuttgart [mit H. v. Meyer und H. G. Bronn].
- 1849 – Index palaeontologicus... II. Stuttgart [mit H. v. Meyer und H. G. Bronn].

- 1849 – Abhandlungen über Beschaffenheit und Verhältnisse der fossilen Flora in den verschiedenen Steinkohlen-Ablagerungen eines und desselben Reviers, begründet auf die Untersuchungen in dem Wiessstein-Altwasser-Waldenburger Becken. *Verhandlungen van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem* [mit C. Ch. Beinert].
- 1850 – Monographie der fossilen Coniferen. *Ibid.*
- 1850 – Die fossilen Coniferen vergleichen mit denen der Jetztwelt. Leyden.
- 1850 – Über die fossile Flora der alten Steinkohlen-Formation besonders in Schlesien. *Karstens Arch. f. Miner.* 23.
- 1852 – Beiträge zur Tertiärflora Schlesiens. *Palaeontographica* 2.
- 1852 – Fossile Flora des Übergangsgebirges. *Nova Acta Acad. Nat. Cur.* 22.
- 1853 – Über die gegenwärtigen Verhältnisse der Paläontologie in Schlesien, so wie über fossile Cycadeen. W: Denkschrift der Schlesischer Gesellschaft für vaterländische Kultur bei ihrem 50jährigen Bestehen. Breslau.
- 1854 – Die Tertiärflora auf der Insel Java, nach den Entdeckungen des Herrn F. Junghuhn beschrieben und erörtert in ihren Verhältnisse zur Gesammtflora der Tertiärperiode. Gravenhage.
- 1855 – Die tertiäre Flora von Schosnitz in Schlesien. Görlitz.
- 1859 – Flora der silurischen, der devonischen und Unterkohlenformation. *Nova Acta Acad. Nat. Cur.* 27.
- 1860 – Nachweis der Verbreitung der Tertiärflora im Polarkreise auf den Aleuten, Grönland und Kamtschatka und ihre Übereinstimmung mit unseren mittleren miocänen. *Mem. Acad. Imp. Sci. St. Petersburg.*
- 1865 – Über *Aphylostachys*, eine neue fossile Pflanzengattung aus der Gruppe der Calamarien, sowie über das Verhältniss der fossilen Flora zu Darwin's Transmutations-Theorie. *Nova Acta Acad. Nat. Cur.* 32.
- 1865 – Über die fossile Flora der permischen Formation. Kassel.
- 1867 – Strukturverhältnisse der Steinkohle. Breslau.
- 1868 – Skizzen zur Kenntniss der Urwälder Schlesiens und Böhmens. *Nova Acta Acad. Nat. Cur.* 34.
- 1869 – Über Inschriftenauf und Zeichen in lebenden Bäumen. *Verh. Schles. Forstver.*
- 1869 – Über die Riesen des Pflanzenreiches. Berlin.
- 1873 – Innere Zustände der Bäume nach äusseren Verletzungen, besonders der Eichen und Obstbäume. Breslau.
- 1874 – Führer durch den Königlichen Botanischen Garten der Universität. Breslau.
- 1881 – Über Einführung Nordamerikanischer Holzgewächse in Deutschland. *Verh. Schles. Forstver.*
- 1883 – Unsere officinellen Pflanzen. Görlitz.
- 1883 – Die Flora des Bernsteins und ihre Beziehungen zur Flora der Tertiärformation und der Gegenwart 2 Bde. [mit A. Menge]. Danzig.
- 1884 – Catalog der botanischen Museen der Universtät Breslau. Görlitz.
- 1885 – Der Hausschwamm, seine Entwicklung und seine Bekämpfung. Herausgegeben und vermehrt von T. Poleck. Breslau.
- 1888 – Nachträge zur Kenntniss der Coniferenhölzer der paläozoischen Formationen. Aus dem Nachlass von H. R. Goeppert bearbeitet von G. Stenzel. *Abh. Preuss. Akad. Wiss.*

Źródła:

1870. Dr. H. R. Goepfert. Biographie. Jber. Schles. Vorstver. S. 479-489.
- Cohn F. 1868. Schles. Prov. Blätt. N. F. 7. S. 145-150.
- Cohn F. 1885. Jber. Schl. Ges. vaterl. Kultur 62. S. XII-XXVII.
- Graetzer J. 1889. Lebensbilder hervorragender schlesischer Ärzte. Breslau. S. 107-113.
- Heidenhein R. 1885. Jber. Schl. Ges. vaterl. Kultur 62. S. II-XII.
- Mularczyk M. 1998. „Stary Goepfert” i jego śląski rodowód. Przyroda Górnego Śląska 13.
- Mularczyk M. 1998. Historia Ogrodu Bot. Uniw. Wrocław. S. 163-165.
- Nowack K. G. 1836. Schlesische Schriftsteller-Lexicon. Breslau. H. 1. S. 52-55.
- Pater M. 1997. Historia Uniwersytetu Wrocławskiego do roku 1918. Wrocław. S. 197, 201-203, 217, 218.
- Pax F. 1915. Schlesiens Pflanzenwelt. Jena. S. 10-11, 21-22 (portret).
- Rzymelka J. A. 1988. Dzieje pozn. geol. GZW. S. 170-178.
- Wiktor J. 1997. Muz. Przyr. Uniw. Wrocław. S. 31-33, 51, 70, 79, 100.
- Wunschmann E. 1904. Allg. Deutsche Biogr. 49. S. 455-460.